

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่เหมาะสม ให้มีการกระจายรายได้ และการพัฒนาอย่างกว้างขวาง และเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ การที่จะให้บรรลุผลดังกล่าวจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งทรัพยากรมนุษย์กลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญ ที่จะต้องได้รับการพัฒนาคือ เด็ก (อายุ 0-14 ปี) และเยาวชน (อายุ 15-25 ปี) เนื่องจากเด็กและเยาวชน เป็นผู้ที่กำลังเจริญเติบโต และพร้อมที่จะรับสืบทอดกิจการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต

นักเรียนมัธยมต้น อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลาง ซึ่งเป็นวัยต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยรุ่นผู้ใหญ่ เป็นวัยเจริญเติบโตช่วงที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเป็นอย่างมาก มีพัฒนาการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้านพร้อมกันทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน จากการศึกษาที่เด็กจะมีส่วนสูงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนการพัฒนาการทางด้านอารมณ์นั้น จะพบว่าเด็กวัยนี้ จะมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความคิดที่สับสน เริ่มมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเอง และต้องพยายามปฏิบัติตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป คล้ายกับผู้ใหญ่มากขึ้นทุกที สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมนั้นก็คือเด็กในวัยนี้มักมีการติดต่อกับคนที่อยู่รอบตัวมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิด เจตคติ ความรู้สึกต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้น ทำให้สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

การที่เด็กในวัยนี้จะสามารถผ่านขั้นของพัฒนาการนี้ได้ จำเป็นต้องอาศัยการปรับตัวที่ดี ทฤษฎีส่วนใหญ่จะกล่าวถึงพัฒนาการของวัยรุ่นว่า เป็นวัยที่มีการเคลื่อนไหวไปสู่การพึ่งพาตนเอง ซึ่งพัฒนาการไม่ได้เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ แต่เต็มไปด้วยความท้าทาย

เด็กในวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กัน จึงจำเป็นต้องอาศัย การปรับตัวที่ดี จึงจะทำให้ผ่านขั้นตอนของพัฒนาการนี้ไปได้ เด็กบางคนอาจจะสามารถปรับตัว ได้ดี แต่ก็อาจจะมีหลาย ๆ คนที่ไม่สามารถปรับตัวได้ ซึ่งมีผลให้เด็กประพฤติกหรือมีพฤติกรรมที่ เบี่ยงเบนออกไปจากปกติ เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกัน โดยที่อาจจะไม่ได้แสดงออกมาใน รูปปัญหาพฤติกรรมโดยตรง แต่อาจแสดงออกมาในรูป ปัญหาการเรียนหรือปัญหาในการดำเนิน ชีวิตอื่น ๆ

สำหรับในประเทศไทย ดวงใจ กสานติกุล และคณะ (2529) ได้สำรวจนำ ร่องปัญหานักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 102 โรงเรียน โดยให้อาจารย์แนะแนวเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าปัญหาของนักเรียน ที่พบบ่อยที่สุด คือปัญหา ครอบครัวยุติ ร่องลงมาคือปัญหาการเรียนและปัญหาความประพฤติ ได้แก่ ไม่รับผิดชอบ ไม่มีระเบียบ ฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน ไม่เคารพครู พุดจาหยาบค้าย ก้าวร้าว ลักขโมย หนีโรงเรียน และติดยาเสพติด

ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาควรได้รับความสนใจ จากบิดามารดาของเด็ก ครูหรือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการสืบค้นเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมในระยะเริ่มต้นจะช่วยให้สามารถป้องกันไม่ให้เด็กมีปัญหาพฤติกรรมที่รุนแรง ซึ่งอาจจะมี ความเกี่ยวข้องกับการเป็น โรคจิต โรคประสาทในวัยผู้ใหญ่ และสิ่งที่ชัดเจนที่สุดคือช่วยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจใน แนวทางในการให้ความช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ (Early Intervention) ก่อนที่จะสายเกินแก้ ตลอดจนสามารถวางแผนในการส่งเสริมสุขภาพจิต (Promotion of Mental Health) ให้ แก่เด็กวัยนี้ได้ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าการป้องกันปัญหาและการส่งเสริมสุขภาพจิตของเด็ก และวัยรุ่นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นวิธีที่ดีกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว โดยเฉพาะเมื่อปัญหาอยู่ในสภาพเรื้อรังแล้ว จะเป็นการยากที่จะแก้ไข

จังหวัดลพบุรีเป็นจังหวัดในภาคกลางที่มีการแข่งขันทางด้าน การเรียนสูง เนื่องจาก อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร จึงมีเด็กนักเรียน จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้รับแรงกดดันจากการเสียเปรียบ ในโอกาสทางการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาปัญหาพฤติกรรมในเด็กกลุ่มนี้ประกอบกับเด็กนักเรียนในจังหวัดลพบุรี มีบิดารับราชการทหาร

จำนวนมาก เด็กเหล่านี้มักจะต้องอยู่กับมารดาเพียงคนเดียว เมื่อบิดาไปปฏิบัติหน้าที่ที่ชายแดน เป็นเวลานาน ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาพฤติกรรมในเด็กมัธยมต้นในจังหวัดลพบุรี

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในเชิงระบาดวิทยาของความชุกของปัญหาพฤติกรรม และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมในเด็กมัธยมต้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือ วางแผนส่งเสริมสุขภาพจิต และป้องกัน ปัญหาจิตเวชอื่น ๆ ที่จะตามมา แก่ปัญหาจิตเวชอื่น ๆ ที่จะตามมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความชุกของปัญหาพฤติกรรมในเด็กมัธยมต้น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมในเด็กมัธยมต้น

สมมติฐานการวิจัย

1. ความชุกของปัญหาพฤติกรรมในเด็กมัธยมต้น พบร้อยละ 20
2. ผลการวิจัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประวัติการเจ็บป่วยทางกายของเด็ก ประวัติการเจ็บป่วยทางจิตของบิดา มารดา สถานภาพสมรสของบิดา มารดา รายได้ของบิดา-มารดา และรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมในเด็กมัธยมต้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรเป็นเด็กนักเรียนชั้น ม.1-ม.3 ที่มีอายุระหว่าง 12-16 ปี สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี ในภาคการศึกษาที่ 2 ของปีการศึกษา 2536 จำนวน 370 คน
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่
 - ผลการวิจัย
 - ประวัติการเจ็บป่วยทางกายของเด็ก
 - จำนวนสมาชิก ในครอบครัว

- สถานภาพสมรสของบิดา มารดา
- รายได้ของบิดา มารดา
- ประวัติการเจ็บป่วยทางจิตของบิดา มารดา
- รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- ปัญหาพฤติกรรม ตามแนวทางของ Thomas M. Achenbach (1991) ซึ่งแบ่งปัญหาพฤติกรรมออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด ไม่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาหรือเปลี่ยนรูป ไปเป็นอาการทางประสาทและอาการเจ็บป่วยทางร่างกาย (Internalizing problems)
2. ปัญหาพฤติกรรมแบบขาดการควบคุม แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา (Externalizing problems)

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบความชุกของปัญหาพฤติกรรมในระยะเริ่มแรกของเด็กมัธยมต้นและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรม
2. เป็นแนวทางป้องกันปัญหา และส่งเสริมสุขภาพจิตของเด็กมัธยมต้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนองหรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใดที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ นับได้ อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะการแสดงออกหรือตอบสนองนั้นจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกร่างกายก็ตาม

ปัญหาพฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกไปจากปกติ และก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองหรือผู้อื่น

ปัญหาพฤติกรรมในเด็กมัธยมต้น หมายถึง พฤติกรรมในเด็กมัธยมต้นที่เบี่ยงเบนออกไปจากปกติ และก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองหรือผู้อื่น จากการประเมินโดยใช้ Thai Youth Checklist โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานของแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กอายุ 12 - 16 ปี ชุดสำหรับผู้ปกครอง

ปัจจัย หมายถึง สภาวะสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมในเด็กมัธยมต้น ได้แก่

1. ปัจจัยทางด้านตัวเด็ก หมายถึง สภาวะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น
 - 1.1 ผลการเรียน หมายถึง ผลการเรียนในภาคเรียนที่ผ่านมา
 - 1.2 ประวัติการเจ็บป่วยทางกายของเด็ก หมายถึง การที่เด็กเคยเจ็บป่วยด้วยโรคทางกายโรคใดโรคหนึ่ง
2. ปัจจัยทางด้านครอบครัว หมายถึง สภาวะต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวของเด็ก ได้แก่
 - 2.1 จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง จำนวนทั้งหมดของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในครอบครัว
 - 2.2 สถานสภาพสมรสของบิดา มารดา หมายถึง สภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา ว่าอยู่ด้วยกัน (คู่) หย่าร้าง บิดา มารดาเสียชีวิต (หม้าย) หรือแยกกันอยู่
 - 2.3 รายได้ของบิดา มารดา หมายถึง รายได้ที่ได้จากการเป็นค่าจ้าง เงินเดือน หรือกำไรที่ได้รับจากการทำธุรกิจ การลงทุนของ บิดา มารดา
 - 2.4 ประวัติการเจ็บป่วยทางจิตของบิดา มารดา หมายถึง การที่บิดา มารดาเคยเจ็บป่วยด้วยโรคจิต โรคประสาท
 - 2.5 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง สิ่งที่บิดา มารดาปฏิบัติต่อเด็กทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งวาจา และการกระทำ ทำให้เด็กรับรู้ถึงความรู้สึกและการกระทำดังกล่าวในการศึกษารั้งนี้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ ได้แก่

2.5.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (Authoritarian)

หมายถึงการที่เด็กรายงานว่า ตนได้รับการควบคุมทั้งพฤติกรรมความคิด เจตคติ และความรู้สึกโดยตรงและเปิดเผยจากบิดา มารดา โดยบิดา มารดาจะคอยออกคำสั่ง ให้ปฏิบัติตามเสมอ ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ

2.5.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Overprotection)

หมายถึงการที่เด็กรายงานว่าบิดา มารดาแสดงความรักและห่วงใย เด็กจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือเกินความจำเป็น มักเข้าไปยุ่งกับเด็กในทุกเรื่อง ทำให้เด็ก รู้สึกว่าตนเองไม่มีอิสระที่จะทำอะไรด้วยตนเองได้

2.5.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy)

หมายถึงการที่เด็กรายงานว่า บิดา มารดาแสดงความรัก และส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง บิดา มารดาจะคอยอธิบายเหตุผลในการส่งเสริม หรือห้ามมิให้ทำสิ่งต่าง ๆ เด็กจะได้รับความเสมอภาคในการทำสิ่งต่าง ๆ

2.5.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ (Permissiveness)

หมายถึงการที่เด็กรายงานว่า บิดา มารดายอมให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ตามใจปรารถนา โดยไม่ต้องทำตามกฎเกณฑ์ แม้กระทำความผิดก็ไม่ได้รับโทษ เด็กรู้สึกว่า บิดา มารดาปล่อยตามใจโดยไม่มีกาให้คำแนะนำที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา